

Stingra, zinoša un taisnīga. Skolotāja

ASTRĪDA NIKITOVA — skolotājā jau 45 gadus. Bijusi Līvānu 1. vidusskolas (tagad ģimnāzijas) direktore no 1984. līdz 1990. gadam. Viņas darba laikā skola — pirmā rajonā — ieguva paškontroles skolas statusu, pārgāja uz 5 dienu darba nedēļu, 40 minūšu mācību stundu, pirmoreiz atvēra klasi ar humanitāro novirzienu, kā arī organizēja iestājekārtības 10. klasē. Šobrīd viņa māca latviešu valodu un literatūru, izstrādājusi īpašu sistēmu darbam ar talantīgākajiem bērniem, kas regulāri gūst panākumus valsts mācību olimpiādēs. Stingra skolotāja, kuras stundās nav garlaicīgi, — tā par viņu saka audzēkņi. Savukārt kolēģi Astrīdu Nikitovu raksturo kā godprātīgu, atsaucīgu un atbildīgu cilvēku.

• Gribētos kopt dārzu un daudz, daudz ceļot, stāvēt pie Ventas rumbas domā pedagoģe ar 45 gadu darba stāžu un vienkārši vecmāmiņa mazdēlam Ērikam — Astrīda Nikitova.



Astrīdai Nikitovai piemīt talants atrast un izkopt bērnu literārās spējas.

Foto G Kraukle

— Kas Jums nāk prātā, atceroties savu skolas laiku?

— Skolā sāku mācīties vācu laikā, mācības notika kādā privātmājā Līvānos, bijušajā ebreju sanāksšanas vietā. Vēlāk mācības notika citās ēkās, tostarp arī legendām apvītajā Līvānu Baltajā skolā (Domes ielā 3), kuru absolvēju 1953. gadā. Skolas laika autoritātes man bija latviešu valodas skolotāja Lidija Kristovska un klases audzinātāja Helēna Sīpola, latviešu valodu man mācīja arī Valentīna Griežāne. Viņas bija zinošas personības, ar stingru stāju, mums vienmēr bija kā paraugs. Skolotāja Sīpola atmiņā palikusi ar savu sirsnību un labestību, kas man, augušanai bez vecākiem, bija ļoti nozīmīgi. Viņa mudināja mani iesaistīties pašdarbībā, un es to arī aizrautīgi darīju, lai gan nebiju nedz pioniere, nedz komjauniete. Mani šajās organizācijās neuzņēma.

— Vai tas bija vecāku pagātnes dēļ?

— Maniem vecākiem bija lemts smags liktenis. Mamma mājsaimniece, bet tēvs pēc profesijas būvmeistars, abi bija aizsargu organizācijas biedri. 1941. gadā apcietināja tēvu, kurš tā arī palika Sibīrijas kļajumos. Mammu izveda 1945. gadā, bet pēc Staļina nāves, 1955. gadā viņa atgriezās - dzimtenē. Mani un māsu audzināja divas tēva māsas. Augām bez *vecākiem*, tādēļ bērnības gadi nebija tas gaišākais laiks manā dzīvē. Skolas gados izjutu pret sevi nosodošu attieksmi, un, lai gan mācījos labi, mūs ar māsu neuzņēma nedz pionieros, nedz komjaunatnē.

— Laikam profesijas izvēlē noteicošā loma bija tieši skolotāju piemēram?

- Tā varētu teikt. Pēc vidusskolas beigšanas iestājos Daugavpils pedagoģiskajā institūtā, mācījos neklātienē, jo vienlaikus vajadzēja arī strādāt. Skolotājas darba gaitas uzsāku 1957. gadā Pētermuižas septiņgadīgajā skolā, vēlāk to pārdēvēja par Dubnas astoņgadīgo skolu, kurā strādāju gan par skolotāju, gan arī par direktori. Uz Līvānu 1. vidusskolu strādāt atnācu 1969. gadā, tieši tajā gadā tika nomainīta visa skolas vadība, jo vidusskolas audzēkņi pie Ļeņina krūšu tēla pielīmēja skrejlapas ar toreizējai iekārtai naidīgu tekstu. Es kļuvi par skolas ārpusklases darba organizatori, šo pienākumu veicu 14 gadus, līdz mani iecēla par skolas direktori.

— Ne katrs pedagogs spēj atrast pieeju skolēniem, kā bija jums?

— Domāju, ka man izdodas atrast kontaktu ar audzēkņiem. Katra mācību gada beigās bērni man raksta vēstules. To pa šiem gadiem sakrāties ļoti daudz. Aicinu viņus rakstīt visu — gan labo, gan sliktu. Bērni atklāti pasaka, kas viņiem manās stundās nepatīk, un arī to, kas, viņuprāt, ir bijis lietderīgs. Patīk, ka jūsu nekrāsojaties, nevalkājat džinsu jakas, nenēsājat krelles — tā bērni man raksta. Parasti viņi sajūsminās par stundām, kad darbojamies nelielās interešu grupiņās. Pavasari stundas notiek zaļajā klasē, tas nozīmē, ka ejam ārā, mācību vielu sasaistām ar gadskārtu ierašām. Kāpēc gan nepasēdēt Dubnas krastā, nepasapņot, nepadzeļot? Bērni atzinīgi novērtē interaktīvās darba metodes, kas dod viņiem iespēju izpausties. Protams, raksta arī to, kas nepatīk — ka esmu stingra.

— Kas, jūsuprāt, veido jēdzienu «labs skolotājs»?

— Man šķiet, ka labs skolotājs, pirmkārt, ir labs sava mācību priekšmeta pārzinātājs, zinošs, erudīts pedagogs. Otrkārt, cilvēcīgs attiecībā pret skolēniem, tāds, kas ir audzēkņi sarunājas kā līdzīgs ar līdzīgu. Bet pats svarīgākais skolotāja darbā ir būt taisnīgam, vērtēt skolēnus tikai un vienīgi pēc viņu zināšanām. Skolotājam jābūt ne tikai savs priekšmets, bet arī bērni, kas šo priekšmetu apgūst. Jāatrod

bridis, lai pajokotu, lai pastāstītu kādu atmiņu stāstu no saviem skolas gadiem. Bērniem esmu stāstījusi, ka pašreizējā ģimnāzijas ēka ir uzcelta uz mana vectētiņa zemes, kā arī to, ka I. klasē biju nopelnījusi trīs divniekus, kā mamma raudāja, bet es, bailēs no tā, ko teiks vectētiņš, saņemtos divniekus pie mājas augošo ozolu paēnā esmu no dienasgrāmatas vienkārši izdzēsusi. Un, ka šie ozoli tepat aiz skolas aug arī tagad. Tiesa, turpmākajos gados divniekus mājās vairs netiku nesusi.

— **Vai piekūrtat, ka skolotājam jāmacās visu mūžu?**

— Citādi jau klasē nevarētu iet! Jāseko līdzī visam jaunajam. Ne tikai profesionālajā, bet arī bērna attīstības psiholoģijā dažādos vecuma posmos. Šobrīd ir cits laikmets, cita izpratne par lietām, šodienas bērni zina to, ko kādreiz nezināja vidusskolēni — svešvalodas, datorus, internetu. Skolotāja vienīgais darbarīks sen vairs nav tikai tāfele, kā tas bija kādreiz. Arī literatūru vairs nevar mācīt atrauti no dzīves, bet gan tikai kopsakarībās, kontekstā ar citām mākslām — mūziku, vēsturi, kultūras vēsturi.

— **Jums izdodas saskatīt skolēnā talantu un attīstīt to. Tam pierādījums ir ikgadējie panākumi valsts mācību olimpiādēs, prestižos konkursos. Kā to panākat?**

— Ar milzīgu un smagu darbu, to var apliecināt skolēni, kurus esmu gatavojusi olimpiādēm. Pirms tam tiekamies gandrīz katru dienu, un bērni atzīst, ka tas nav viegli, taču panākumi sniedz gandarījumu. Domāju, ka bērnus motivē arī veicināšanas prēmijas un atzinīgi vārdi. Pretimnākoša ir skolas vadība, kas apmaksā vienu mācību stundu nedēļā darbam ar spējīgākajiem bērniem. Jau 5. klasītē ievēroju tos, kam veicas domrakstos un saista literatūra. Viens no pēdējiem sasniegumiem ir manas skolnieces Līgas Krastiņas panākumi radošo darbu konkursā «Ko tik latvietis nevar» pagājušajā mācību gadā. Visu konkursa uzvarētāju darbi ir apkopoti grāmatā, ko kā dāvanu saņēma katrs Saeimas deputāts, arī Valsts prezidente.

— **Pastāstiet par to laiku, kad bijāt Līvānu 1. vidusskolas direktore.**

— Direktore biju sešus gadus – no 1984. gada līdz 1990. gadam. Šobrīd skolas vadība var izvēlēties darba formas un attīstības virzienus, bet tolaik visu diktēja no augšas. Mēs bijām padomju ideoloģijā auguši un atbilstoši tai audzināti, neko citu nezinājām un arī nedrīkstējām zināt. Vecākās paaudzes cilvēki domāja un cerēja, ka padomju iekārtai agri vai vēlū pienāks gals, bet mūsu paaudze par to tolaik nedomāja. Ja gribēji strādāt vadošā amatā, nācās maksāt nodevas varai un ideoloģijai. Tomēr 80. gadu beigās jau pazibēja pa kādam brīvdomības uzplaisnījumam, piemēram, 18. novembrī skolēni ieradās svētku drēbēs vai arī domrakstos rakstīja to, ko it kā nedrīkstēja. Jāatzīst, ka tolaik bija grūti izvairīties no kompromisiem ar paša sirdsapziņu. Bija absurdas lietas jādara, piemēram, jākontrolē tie skolēni, kas apmeklēja baznīcu. Vēl šobrīd to nespēju pārvarēt, lai gan pati vienmēr esmu ticējusi, baznīcā ejot, šobrīd izjūtu vainas apziņu. Manā laikā skolā sāka ienākt arī svaigas vēsmas – pārgājām uz 5 dienu darba nedēļu un 4U minūšu garu stundu. Pirmajiem rajonā mums piešķīra paškontroles skolas statusu, kas nozīmēja daudz lielāku neatkarību. Pirmo reizi bija humanitārā klase un iestājekšāmeni 10. klasē. Ieguvām 2. vietu konkursā «Ko tu proti». Daudzi mani audzēkņi tagad ir literatūras, svešvalodu skolotāji, viņos redzu sava darba augļus.

— **Kādas ir jūsu dzīves pamatvērtības?**

— Es nevarētu dzīvot bez darba, bez grāmatām, vispār bez garīgām vērtībām. Man nekad noteicošās nav bijušas materiālās vērtības, tādēļ šobrīd nekādas latos mērāmas bagātības man nav. To nenožēloju, vienīgais, kas nomāc, ir necienīgi zemā pensija. Sanāk, ka par katru darba gadu šobrīd saņemu mazliet vairāk par latu. Normālā sabiedrībā tā tam nevajadzētu būt. Vērtība pati par sevi ir ģimene — vīrs, abi dēli. Ja ir labi mājās, tad ir miers dvēselē.

— **Kam jums pietrūkst laika?**

- Manam vaļaspriekam -dārzam. Pa šiem gadiem esmu izveidojusi vairākas kolekcijas — ģirsis, liliju, tulpu un narcīšu — savam priekam. Dārzā varētu strādāt un strādāt, un ceļot man gribētos. Latvija visa ir apceļota, padomju gados esmu bijusi Dienvidslāvijā un Čehoslovākijā, arī Krieviju esmu apceļojusi gandrīz pilnībā. Svaigākie iespaidi ir par Zviedriju, kur biju šopavasār. Mana sapņu zeme ir Spānija, kur noteikti gribētos pabūt. Tā man asociējas ar skaisto dabu un ugunīgajām dejām.

— **Ar kādām pārdomām Jūs sagaidāt skolas 80 gadu jubileju, ko šonedēļ svin Līvāni?**

- Ar jaukām atmiņām, ar prieku, ka bijis lemts sagaidīt 75. un nu jau 80. skolas dzimšanas dienu. Reizē prieks par skolas sasniegumiem, bet ieskanas arī pa kādai minorīgai stīgai — kā būs tad, kad skolai paliks 90? 85. skolas gadskārtu gan ceru sagaidīt. Pašai rit 45. gads skolotājas darbā un 33. gads šajā skolā! Skolai gribētu novēlēt saglabāt garīgumu un tālāk kopt savu estētisko veidolu, jāpiestrādā vienīgi pie saskarsmes kultūras. Pati vēlētos vairāk laika ziedot sev un tuviniekiem, tādēļ šķiet, ka pienācis laiks atvilkt elpu.

— **Kura dzejnieka dzejas rindas izjūtat kā radniecīgākās savai dvēselei?**

- Man vistuvākās ir Ārijas Elksnes dzejas rindas par dzīves nerimtīgo skrējieni, par Slīteres siliem, kur aizbraukt tad, kad ozoliem lapas sāk plaukt, lai sasildītu dvēseli. Viņa ir mana dzejniece, apbrīnoju viņas izjusto, sirsnīgo dzeju, un šķiet, ka tā ir radniecīga arī manai dvēselei.